

**gospodarske, obrtniške in narodne.**

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrto leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inseerate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

**V Ljubljani 7. septembra 1894.**

**Politiški oddelek.**

**Poljaki.**

„Przegład“, ki velja za glasilo poljskega kluba, je nedavno se izrekel tako rekoč proti gimnaziji v Celji. Ta list velja za strogo katolišk in je torej ta njegova pisava nam le potrdila, kar smo že večkrat trdili, da nikakor iz tega še ne sledi, če je kdo dober katoličan, da je tudi pravičen v narodnem oziru. Nikakor se ne smemo dati slepiti s tem, da če morda pridejo konservativnejši možje na krmilo, da so nam s tem narodne pravice že zagotovljene. Vsacega je treba dobro pogledati, predno mu kaj zaupamo, bodi konservativec ali liberallec.

Omenjeni poljski list je pa te dni prinesel še drug članek, v katerem v nebesa kuje Madjare in Nemce, s katerimi so Poljaki v zvezi. Ta list govori o Madjarih kot najstarejših in najboljih poljskih prijateljih, s katerimi jih vežejo politični zlasti vnanjepolitični oziri. Potem zagotavlja, da bodo Poljaki ostali zvesti zavezniki nemškemu liberalcem in da so sploh jim Nemci v koaliciji veliko bližje, nego Slovani zunaj koalicije.

Iz tega lista posnemamo, da se Poljaki ne čutijo več Slovane, če so jim Nemci in Madjari bližje nego bratje po krvi. To priznanje je vsekako vredno, da si je zapomnimo. Priti še utegnejo časi, da ne bodo več tako naudušeni za Madjare in Nemce. V Levovu se jako motijo, če mislijo, da jih bodo Nemci in Madjari vedno podpirali. To se vrši pač le tako dolgo, dokler to gre v škodo slovanstvu sploh.

Mi ne dvomimo, da se večina poljskih poslancev vjema s tem listom. Nekateri bodo pač, ki še drugače mislijo, ali ti se v interesu discipline pokore večini.

Nikakor pa ne smemo misliti, da se večina naroda poljskega vjema s svojimi zastopniki. To je pred vsem le mnenje poljske žlahte, katera pač nima srca za slovanski narod, da niti za poljski narod ne, in jo vodijo le lastne koristi. Narod poljski pa ima drugačno sodbo, a le do-

sedaj narodovo mnenje ni moglo prodreti. Bližajo se pa časi, ko bodo v Galiciji v javnem življenju govorili drugi faktorji. V mestih se že precej dolgo opaža neko demokratično gibanje, katero gibanje se bode pa s časom tudi preneslo na deželo. Da celo mej veleposestvom stara žlahta več samovoljno ne gospodari. Jedna dopolnilna volitev je že nam pokazala razmere v kaj čudni luči.

Letošnja razstava je politično življenje v Galiciji v marsičem pojasnila svetu. Bili so najraznovrstnejši shodi, pri katerih se je izrekla marsikatera pametna beseda. Pred vsem je omeniti shod poljskih pisateljev. Na tem shodu bilo je tudi nekaj Čehov, katere so Poljaki nenavadno odlikovali. Videlo se je, da najnadarjenejši poljski možje še vedno goje simpatije do Čehov in drugih Slovanov. Le obžalujemo, da se tudi kak Slovenec ali pa Hrvat tega shoda ni udeležil. Duševni delavci v Galiciji imajo še vedno smisel za slovansko vzajemnost, in to nekaj velja. Če bodo poljski učenjaki in pisatelji gojili simpatije do drugih Slovanov, ne bodo dolgo ljudje, ki se razen po svojem imenu ne odlikujejo po ničem, mogli tirati Slovanom sovražne politike. V Galiciji je jel narod stopati na površje, vidno se hoče otresti jerobstva žlahte in se je bode tudi prej ali slej otresel.

Te poljske teženje je posebno pokazal drugi shod, shod poljskih kmetov. Pri otvorjenju se je sicer naglašalo sodelovanje s plemstvom, kar pa ni velikega pomena, ali pozneje so se pa sklepale stvari, ki gotovo plemenitašem niso po volji. Mej drugim so se ti kmetje izrekli za direktno in občno volilno pravico. Tako so kmetje obsodili politiko poljskih poslancev, ki vsekako hočejo ohraniti indirektno volitve in se upirajo razširjenju volilne pravice. Po teh izjavah poljskih kmetov je nam tudi jasno, zakaj so poljski poslanci proti volilni reformi. Mnogi se boje, da se več ne povrnejo v zbornico, saj že tako vleče neka sapa, ki jih bode odnesla.

Nadalje je pa shod storil še drugi pomenljivejši sklep. Izrekli so jako zdravo misel, da naj kmet voli le kmeta v postavodajne zборе. Naglašalo se je, da se ni bati, da bi se kmetje v državnem in deželnem zboru ne

znali pomagati. Iz razprav tega shoda smo se tudi prepričali, da imajo gališki kmetje moče, ki bodo dostojno izpolnili poslanska mesta. Na tem shodu se je tudi hotel izvoliti neki odbor, ki naj bi vzel volilno agitacijo ob vsacih volitvah v roke. Vladni zastopnik je to volitev preprečil, najbrž ker je slutil, da stvar ni ugodna za sedanje sistemo. S tem se pa stvar ni preprečila, temveč le nekoliko odložila. Storili so se že koraki, da se odbor osnuje, naj bode to vladi po volji, ali ne. Poljski osrednji volilni odbor je s tem dobil nevarnega nasprotnika. Nikakor ne bode mogel več vrvati povsod plemenitaških kandidatov.

Kmetsko gibanje je pa za plemstvo bolj nevarno, nego bi bilo v vsaki deželi. V Galiciji plemstvo nima zaradi tega tako silnega vpliva, ker voli v svoji skupini preveč poslancev; v Galiciji volijo kmetske občine namreč 27, dočim jih veliko veleposestvo samo 20. Vpliv plemstva v Galiciji temelji v tem, da so si znali pridobiti večino v kmetskih občinah po vladnem pritisku, premali zavednosti prebivalstva in pa z židovskim denarjem. Ko se pa narod bolj zave, pa vsa sredstva ne bodo žlahti več pomagala.

Tako pride v Galiciji do velicega političnega prevrata. Najbrž bodo že prihodnje volitve prinesle velicnih prememb. Može, ki pridejo na novo v državni zbor, bodo v vseh ozirih hodili svojo pot. Podpirali ne bodo več koalicije in ž njimi bode mogoče se zvezati, ker bodo pravi zastopniki naroda. Ker imajo Poljaki odločilno besedo v državnem zboru, bode prevrat v Galiciji premenil tudi vso avstrijsko politiko. Prevrat pri volitvah na Češkem je bil omajal Taaffejevo vladno sistemo in prevrat pri volitvah v Galiciji pa utegne zadeti smrtni udarec sedanji vladni sistemi in če se to zgodi, smemo upati, da pridejo boljši časi za Slovane.

### Politični pregled.

**Imenovanje Linharda** deželnim šolskim nadzornikom na Stajarskem zmatrajo nekateri za kompenzacijo, ki se je dala Nemcem, da ne bodo nasprotovali slovenski gimnaziji v Celji. Nam se to ne zdi verjetno. To imenovanje najbrž s celjsko gimnazijo ni v najmanjši zvezi. Pod sedanjo vlado je že imenovanih več odločnih nemških strankarjev in vendar ne bode nikdo trdil, da so to komu kaka kompenzacija. To je čisto naravno. Sedanja vlada je v prvi vrsti nemškoliberalna in to se mora pokazati tudi pri imenovanjih. Tudi Linhard toraj ni zadnji, pripravljeni bodimo na to, da še več tacih slučajev doživimo. Graška tetka je tudi jako zadovoljna s tem imenovanjem, kar najbolje označuje to imenovanje. S čimer je graška „Tagespost“ zadovoljna, nam Slovincem gotovo ni v korist. Pomenljivo je pa, da nemškonarodni listi s tem imenovanjem niso tako zadovoljni. Po njih mnenji ni to za Nemce nobena pridobitev, ko pa bivši nadzornik na Stajarskem, dr. Jarz, ki je naklonjen Slovanom in klerikalcem, pojde na Moravsko, kjer so narodne razmere še težavnejše nego na Stajarskem. Sploh pa nemškonarodni listi naglašajo, da nemška levica ni ničesa pripomogla, da je imenovan Linhard šolskim nadzornikom. Popolnoma po krivici si v tem oziru prisvoja neke zasluge. Seveda nemškemu nacijalcem je na tem, da liberalci ne izkoristijo v svoj prid tega imenovanja.

**Šleško vprašanje.** — Poljskim poslancem ni nič kaj po volji, da jih kdo spominja na Šlezijo. Tudi nekateri poljski listi so pripravljene šleške Poljake žrtovati za koalicijo. Vsi poljski listi pa vendar niso teh mislij in posebno nujno opozarjajo poslance, da se potegnejo za poljsko gimnazijo v Tešenu. Ti časopisi mislijo, da je baš sedaj pravi čas, da se potegnejo za to šolo, ker so z nemškimi liberalci v prijateljstvu. Če so liberalci zares prijatelji Poljakov, jim pač te gimnazije ne bodo odrekli. Nemci tudi ne bodo nič oškodovani, ker obdrže vse sedanje svoje šole. Liberalcem pa te zahteve poljskih listov niso po volji, ker že iz strahu pred nemškimi nacijonalci ne marajo teh šol dovoliti.

**Grof Tasilo Festetics.** — Madjarski opozicijski listi poročajo, da misli vlada predlagati, da se grafu Tasilu Festeticsu podeli knežji naslov, ker pri drugem glasovanju ni glasoval proti civilnemu zakonu. Nam se pač zdi, da je stvar izmišljena. Tudi bi se Wekerle s takim predlogom le osmešil. Za take zasluge se pač še ne bodo dajali knežji naslovi. Da se višji plemski naslovi ne dele kar tako, ve dobro tudi ogerski ministerski predsednik, ko je predlagal, da se imenuje toliko grofov in baronov, da bode vlada imela večino v gospodski zbornici.

**Minister notranjih stvari na Ogerskem Hieronymi** misli baje v kratkem odstopiti. Wekerle se že pogaja z nekim drugim mlajšim parlamentarcem, da bi prevzel ta portfel. To pa še ni dognano, ali Hieronymi popolnoma odstopi, ali pa prevzame kak drug portfel. Pa še kako drugo spremembo v ogerskem ministerstvu je v kratkem pričakovati.

**Ogerski ministerski predsednik tožnik.** — Ministerski predsednik Wekerle toži neki v Raabu izhajajoči list „Dunantuli Hirlap“, ki ga je bil obdolžil, da je grofa Esterhazyja skušal s tem pripraviti, da ne bi glasoval proti civilnemu zakonu, da se bode sicer neka pravda za 600.000 gl. odločila proti njemu. List je bil pa menda vso stvar izmislil tedaj, ko je bil najhujši boj in na obeh straneh niso bili izbirčni v sredstvih.

**Knez primas.** — Nekateri ogerski katoliški listi hudo napadajo ostrogonskega nadškofa knez primasa Vaszarya, očitajoč mu, da proti vladi ne brani dovolj interesov katoliške cerkve. Pričakovali so, da bode knez primas storil vse mogoče korake, da se še civilni zakon prepreči, ali nadškof pa ne mara vladi delati prevelikih sitnostij, ker bi najbrž vse nič ne pomagalo in bi morda le trpeli še cerkveni interesi. Sicer se pa govori, da je primas precej pretiranega madjarskega mišljenja in bi mu ne bilo ljubo, ko bi te po političnih borbah nemadjarske narodnosti dobile večjo veljavo in zatorej želi miru z vlado.

**Bolgarija.** — Cankov, vodja emigrantov bolgarskih, oziroma bolgarske, Rusiji prijazne stranke prizadeva si še vedno priti zopet na Bolgarsko. Toda vlada bolgarska mu vsled bližajočih se volitev v sobranje nikakor ne mara dovoliti povrata v domovino, ker želi, da se volitve svobodne vrše in ker se boji, da bi sicer ne dobila za sobranje potrebne večine. Sedaj se mudi Cankov v Belemgradu, toda tudi na Srbskem mu je srbska vlada le pod tem pogojem dovolila bivanje, ako ne bode uganjal nikakih agitacij in ne bo storil ničesar, kar bi bilo miru in sedanjemu redu na Bolgarskem nevarno. — Ministerski predsednik Stojlov je pred kratkim pri nekem banketu v Varni razvil nastopni vladni program. Vlada se hoče držati ustave; tiskovni zakon se bode premenil, ker ne ustreza narodnemu in časovnemu duhu; vlada bo na to gledala, da se bodo učitelji pečali le s šolo ne pa s politiko; da napravi ravnotežje v državnem gospodarstvu bo vlada po možnosti znižala davke oziroma jih pravičneje razdelila; sedanja vlada se Rusiji ne bode približala in hoče varovati samostojnost. Ministerski predsednik je tudi izrazil nado, da bolgarsko vprašanje kmalu izgine z zelenih diplomatskih miz.